

REUTERSKIÖLD, CARL-AXEL

Professuren i juridisk encyklopedi, romersk rätt och internationell rätt vid Upsala universitet 1901-1911 : Några ord i anledning af väckt förslag om denna professurs upphäfvande

Uppsala : Almqvist & Wiksell
1911

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Univ.
Ups.
(Br)

0

PROFESSUREN

I

JURIDISK ENCYKLOPEDI, ROMERSK RÄTT

OCH

INTERNATIONELL PRIVATRÄTT

VID UPSALA UNIVERSITET

1901—1911

NÅGRA ORD I ANLEDNING AF VÄCKT FÖRSLAG OM DENNA
PROFESSURS UPPHÄFVANDE

AF

C. A. REUTERSKIÖLD

—◆—

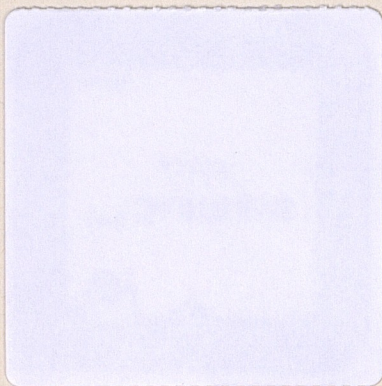
PRIS 25 ÖRE

UPPSALA 1911

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.

UNIVERSITETSBOKFÖRHANDLINGAR

THE
LIBRARY

Kungl. bibliotek

0 0000 000108110

A library identification label featuring a barcode and the text 'Kungl. bibliotek' above and '0 0000 000108110' below the barcode.

Den 31 dec. 1909 blef Upsalaprofessuren i juridisk encyklopedi, romersk rätt och internationell privaträtt ledig. Förut voro inom Upsala juridiska fakultet professurerna i civilrätt, processrätt och rättshistoria lediga och på våren 1910 blef ledig äfven professuren i straffrätt. I jan. 1910 väckte en af fakultetens ledamöter, i trots af enträgna framställningar att icke därigenom i oändlighet framskjuta frågan om de lediga professurernas snara återbesättande, förslag om förstnämnda professors förvandling till en dublettprofessur i civilrätt jämte något af dess förra ämnen som biämne samt de öfrigas fördelning på andra lärostolar såsom biämnena till dessa. Förslaget behandlades i fakulteten under våren 1910 och tillstyrktes i hufvudsak med 3 röster (en af fakultetens ordinarie ledamöter och två adjungerade) mot 2 röster, som bestämdt afstyrkte (fakultetens båda öfriga ordinarie ledamöter). Konsistoriet åter afstyrkte i slutet af samma termin förslaget efter en längre debatt enhälligt så när som på förslagsställaren, hvilken fortfarande tillstyrkte. Kanslersämbetet afgaf i juni s. å. ett afstyrkande utlåtande och därefter hvilade frågan hos K. M:t till hösten 1910, då en kommission af civilrättsjurister tillsattes med uppdrag att afgifva yttrande i saken. Kommissionen tillstyrkte i slutet af 1910 förslaget med vissa smärre modifikationer, men yttrandet blef i en af mig till K. M:t ingifven särskild skrift underkastadt en granskning, som i sin mån torde hafva medverkat därtill att frågans afgörande tid efter annan uppsköts. På våren 1911 hölls af d. v. chefen för ecklesiastikdepartementet en konferens angående förslaget och möjligheten af dess praktiska genomförande. Konferensens

resultat blef synligt, då sista dagarna i maj 1911 förslaget kom på återremiss till fakulteten för afgifvande af skyndsamt yttrande i den trots allt fullständigt *outrredda* frågan om sättet för förslaget genomförande — allt under förutsättning att K. M:t komme att besluta en förändring, hvilken fråga fortfarande lämnades öppen och oafgjord. Under sommaren 1911 kunde intet annat åtgöras, än att den ursprunglige förslagsställaren erhöi uppdrag att utarbete utkast till yttrande, ett utkast som i juli aflämnades och vid höstens början föranledde en kritisk granskning från min sida, hvarefter i anledning af anmärkningar som i fakulteten gjordes ytterligare utredning ang. förhållandena inom andra fakulteter beträffande dubbelprofessurer måste göras. Ärendet blef af fakulteten slutbehandladt i november för att därefter föredragas i konsistoriet.

Under hänvisning till hvad jag i fakulteten och i tryckta skrifter förut yttrat, har jag ansett skäl att här i korthet redogöra för professuren och dess betydelse under den tid den samma existerat. Jag gör detta genom följande utdrag ur »förord och inledning» till det under utgifning varande sista häftet af mina »Föreläsningar i juridisk encyklopedi», hvilket utdrag väsentligen återfinnes i ett mitt yttrande inom fakulteten:

— — — — —

När jag sommaren 1901 tillträdde lärostolen i juridisk encyklopedi m. m., hvilken då var ny och på fakultetens förslag blifvit bestämd att omfatta dels de förut med professuren i rättshistoria förenade ämnena juridisk encyklopedi och romersk rätt, dels det förut med professuren i statsrätt m. m. förenade, först genom utbrytningen såsom själfständigt ställda, ämnet internationell privaträtt (: privat internationell rätt), satte jag som min uppgift dels att göra denna i viss mån nya professur till en för juridikens båda hufvudgrenar, den politiska och den borgerliga rätten, *gemensam lärostol*, dels att göra dess ämnen i vetenskapligt och i undervisningsafseende fullt likställda med öfriga juridiska discipliner — de hade gemenskapligen dittills, på grund af sin förening med andra, delvis mera omfattande, delvis för undervisningen mera centrala ämnen, behandlats ej blott som mindre ämnen i examina,

något som ligger i sakens natur, utan ock vetenskapligt som biämnen, hvilka icke kräfde och kanske icke ens kunde erhålla en fullt själfständig ställning inom Sveriges juridiska vetenskap. Denna uppfattning har visserligen icke sedan dess upphört att i de kretsar, där den förut var rådande, allt fort söka göra sig gällande — nu senast har den tagit form i det för vår verkliga rättsvetenskaps och för Upsala juridiska fakultets framtida utveckling ytterst betänkliga angreppet mot denna professur genom förslaget om dess ämnens uppdelning på andra lärostolar och dess egen förvandling till en lärostol i civilrätt. Men i trots häraf vågar jag påstå, att mitt mål i det stora hela vunnits, och jag vill begagna detta tillfälle att med några ord klargöra innebörden häraf, i all synnerhet som detta är af vikt för uppfattningen af hvad den juridiska encyklopedien är och bör vara eller icke vara vid en svensk juridisk fakultet.

Hvad först beträffar den n. v. lärostolens sista ämne, *privat internationell rätt*, var detta före 1901 inom den svenska rättsvetenskapen så godt som allenast ett begrepp, om hvars innehåll tämligen dunkla föreställningar rådde, något som numera torde vara fallet blott hvad våra äldre jurister angår, hvilkas ståndpunkt framgår af det i samband med ofvan antydda angrepp gjorda förslaget att förena detta ämne med civilrätten, oaktadt det härmed enligt fackkunniges mening såsom själfständig vetenskap numera saknar all närmare gemenskap och exempelvis står processrätten vida närmare. Alltifrån mitt tillträde till professuren har jag årligen hållit föreläsningar i ämnet och därjämte af trycket utgifvit dels en Handbok (färdig 1907), dels en framställning af svenska lagstiftningen och traktaterna angående de privat internationella äktenskaps-, äktenskapsupplösnings- och förmynderskapsförhållandena (färdig 1909). Ämnet är vid öfriga svenska anstalter för rättsvetenskaplig utbildning antingen ej representeradt eller, där det så är, *blott osjälfständigt*: därifrån har heller ingen motsvarande insats gjorts och knappast kunnat just på grund af ämnets osjälfständighet förväntas för dess införlifvande med svensk juridisk forskning.

Lärostolens andra ämne, *romersk rätt*, behandlades före 1901 i undervisningen och litteraturen väsentligen med den tyska institutions- och pandekträttslitteraturen som källa, hvaremot den moderna romersk-rättsliga forskningen med själfva de romerska källorna till direkt material var för oss främmande och, om än icke okänd, så dock betraktad såsom oss alldeles ovidkommande. På alla andra områden af mänskligt vetande och för mänsklig forskning hafva vi här i Sverige ansett oss skickade och skyldiga att söka göra själfständiga insatser, t. o. m. på så moderna och delvis omtvisteliga vetenskapsfält som pedagogikens och statistikens — allenast den moderna och för den moderna rättsvetenskapens utveckling eljes allmänt som betydelsefull erkända¹ romersk-rättsliga källforskningens område skulle efter våra egna äldre juristers vanliga mening vara för oss stängdt och slutet: antingen, menade och menar man på s. k. praktiskt håll tyvärr än, sakna vi härför nödiga krafter och förutsättningar, eller, om sådana till äfventyrs kunde äfven bland juristerna finnas, borde dessa med tjänliga tvångsmedel inriktas på rent svensk rättsforskning och hållas ifrån den internationella vetenskapen — hvilket dock för visso i längden vore liktydigt med den verkliga vetenskapens tillbakagång. När jag så omedelbart efter mitt tillträde ville erhålla fakultetens förord och stöd för anskaffande af nödigt antal exemplar af den viktigaste källsamlingen, digesterna i dess nyaste upplaga, möttes jag ej blott af rent afslag, utan fakultetsmajoriteten vägrade t. o. m. att som gåfva af mig mottaga det äskade antalet exemplar under förevändning att fakulteten ej vore någon utlåningsanstalt. Materialet blef detta oaktadt anskaffadt och genom Juridiska föreningen, som ej afböjde gåfvan, de studerande tillhandahållet i och för de seminarieöfningar, som jag, efter mönstret för vetenskapligt undervisningsarbete inom andra fakulteter, till en början en-

¹ Se senast STANG, Norsk formueret (1911) I: 80, 110, 118, 119, där han skarpt framhåller interpolationsvetenskapens och universalrättshistoriens stora betydelse liksom ock rättsvetenskapens regelmässiga förlamning genom de romerska rättsstudiernas förfall — ett sakkunnigt erkännande som står i skarp kontrast mot civilrättskommissionens yttranden.

sam inom fakulteten anordnade — numera äro de allmänt i bruk. Utan åtminstone elementär förtrogenhet med källorna och de moderna metoderna för dessas utforskande, kan öfver hufvud intet vetenskapligt intresse, som förtjänar detta namn, väckas eller uppstå hvad romersk rätt angår; men om å andra sidan undervisningen ger härtill nödiga uppslag och väckelser, är det för visso för oss fullt möjligt att själfständigt deltaga i det vetenskapliga bearbetandet äfven af romersk rätt. Ett lysande vittnesbörd härom ger en här vid universitetet 1910 ventilerad afhandling, som, utarbetad efter slutade Upsalastudier och fortsatt arbete i Leipzig, icke blott välvilligt mottagits i de stora tyska och italienska vetenskapliga tidskrifternas recensioner, särskildt af den främste på området, Mitteis, utan ock redan vunnit sådant vetenskapligt erkännande, att Sohm i 14:de upplagan af sin berömda lärobok under uttrycklig hänvisning till förf:s »utmärkta» arbete och »öfverraskande» resultat delvis skrifvit om sin framställning af panträkten i öfverensstämmelse med hans undersökningar. Invändas kan heller icke, att dylika arbeten dock sakna betydelse för svensk rätt, såvida man icke vill vara förmäten nog att anse den svenska juridiken i motsats till all annan vetenskap vara sig själf nog i sin nationella begränsning. Just den romerska rättsvetenskapen i modern form har en universell karaktär, som gör den samma synnerligen lämpad till grundval för juridiskt *vetenskaplig* utbildning i allmänhet och *juridiskt* studium i synnerhet; men därejämte betyder den för Sverige enda medlet till den vetenskapliga kontakt och det samband med utlandets forskning, hvarförutan vi komma att antingen blifva isolerade eller ensidigt beroende, vår egen forskning till föga fromma. Den, som på allvar ägnar sin kraft åt modernt romerskrättslig forskning, har därmed ingalunda undandragit sitt eget lands rätt sitt arbete och sitt intresse, utan tvärtom förskaffat sig bättre förutsättningar än andra att föra äfven den på inhemsk rätt riktade svenska juridiken verkligt framåt, både därför att han från begynnelsen kan lägga sina undersökningar mera komparativt och därför att han lättare får blick för utveck-

lingens väsentliga moment. Ställes åter den romerska rätten som biämne till en rent svensk disciplin, t. ex. civilrätt, så måste detta betyda — hvad det icke behöfver betyda i Tyskland med dess otal lärostolar — ämnets faktiska åsidosättande till förmån för den tidskräfvande undervisningen och forskningen i hufvudämnet, åt hvars behandling innehafvaren af en sådan lärostol säkerligen skulle allmänt anses — äfven ehuru han icke vore det — skyldig att i första hand ägna sig och därför vid specimationen i första hand förbereda sig. Naturligen bör vid specimationen såsom själfklart förutsättas full likställighet mellan svensk-rättsliga och romersk-rättsliga specimen i trots af den motsatta mening, som stundom skymtat fram, men tänkbart är, att denna dock kan göra sig gällande; och redan medvetandet härom komme säkerligen att förlama de romersk-rättsliga själfständiga förberedelsestudierna, för hvilka ej heller därefter tid och kraft blefve öfriga. Om åter ämnet romersk rätt ingår i en kombination, där det utan gensägelse rent af kan göras till hufvudämne, såsom i den n. v. professuren, ställer sig saken alldeles motsatt: den som då utbildat sig i romersk rätt, är icke blott ovedersägligen fullt likställd med den som utbildat sig å annat professurens lärområde, utan därjämte fullt rustad att sedermera göra insatser både inom svensk och romersk rätt.

Den romerska rätten i sin moderna gestalt som vetenskap har emellertid ännu en grund för sitt anspråk på fortsatt full själfständighet åtminstone vid *en* svensk juristfakultet, nämligen att den med sin universalhistoriska karaktär blir och allt mera måste blifva kärnan i den juridiska encyklopedien såsom rättsvetenskap. Encyklopedien har länge fattats såsom liktydig med naturrätt — bygd på romersk rätt — och sedermera med rättsfilosofi eller stundom blott rättsfilosofiens historia. Den har äfven fattats såsom ett slags inledning till juridiken, enkannerligen dess privat-, straff- och processrättsliga delar, men i denna egenskap knappast kunnat anses som själfständig vetenskap. Gemenligen har den ock här i landet företräds af privaträttsligt skolade jurister och behandlats som bihang till den allt mera dominerande civilrätten

eller till straffrätten. Med hela denna åskådning bröt jag vid mitt tillträde till professuren, och min uppgift blef att söka så utveckla och omdana denna disciplin, som just genom sin öfverflyttning till den nya professuren lösryckts ur sitt gamla beroende af andra discipliner, att den samma skulle dels vid undervisningen bilda en inledning *lika mycket till statsrättens som till privaträttens studium*, dels såsom juridisk vetenskap vinna ej blott formell utan reell själfständighet. Det förra syntes mig desto nödvändigare, som statsrättsstudiet blifvit allt mera tillbakaträngdt i trots af den skriande okunnighet i svensk politisk rätt och de betänkliga brister i afseende å statsrättsligt tänkande och verkligt statsrättslig uppfattning, som vid skilda tillfällen visat sig vara härskande bland Sveriges jurister. Härtill kom 1904 ytterligare den omständigheten, att den nya juridiska examensstadgan dels införde en särskild propedeutisk kurs af privaträttslig karaktär, dels afskaffade de propedeutiska examina i bl. a. statsvetenskapliga ämnen, som förut funnits.

Hvad åter *encyklopediens* eget innehåll angår, stod för mig från början klart, att detta icke kunde utgöras blott af öfriga juridiska discipliners vetenskapliga resultat, eller af en apriorisk naturrättsspekulation, utan främst af den positiva rättens egna normer, sedda i deras inbördes totalsammanhang och icke i deras fördelning på olika rättsområden eller olika folk. Ett så vidt omfattande material kan själfallet icke med ens eller af någon fullständigt behärskas, och det gällde därför att inrikta arbetet till en början på materialets ordnande och på en systematisk behandling af den svenska rättens principer under begagnande af de allmänrättsliga kategorier, som den romerska rätten lämnat, i den mån dessa kunde begagnas. I detta afseende hade redan min företrädare i ämnet genom sin undervisning, hvad de privaträttsliga delarna af den svenska rätten och af den allmänna rättsvetenskapshistorien angår, gjort en början och lagt en grund, hvar på jag sökt fortsätta och hvars betydelse för mitt arbete jag härmed velat tacksamt erkänna. Beträffande åter min uppgift, var det särskildt i två riktningar arbetet syntes mig främst

böra föras; den ena afsåg en framställning af den svenska rättsvetenskapens historia, den andra en redogörelse för de positiva, ej de filosofiska, rättsidéernas utveckling. Den encyklopediska undervisningen och samtidigt min egen encyklopediska forskning ordnades sålunda på det sätt, att jag sökte parallellt gifva en dogmatisk, en universalhistorisk och en vetenskapshistorisk kurs i ämnet, hvaremot jag till de akademiska lärarne i filosofi öfverlät den del af ämnet, som i dess äldre form utgjort kanske det väsentliga, nämligen framställningen af rättsfilosofiens historia: att denna icke får vara juristen alldeles obekant, är uppenbart, men lika klart tyckes mig vara, att det icke är inom den juridiska fakulteten, som rättsfilosofien såsom vetenskap har sin rätta plats, utan inom filosofiska fakulteten. Af de kurser, dem jag under den tid jag beklädde professuren brukade meddela, har jag i nu föreliggande arbete sammanfattat och delvis utvidgat den dogmatiska, hvaremot de båda andra, hvilka jag äfven ärnat utgifva såsom afdelningarna II och III af dessa »Föreläsningar i juridisk encyklopedi», icke hunnit utarbetas i det skick, att de kunna framläggas i tryck ens med den reservation, som ligger i anmärkningen »tryckt som manuskript». Emellertid har jag ansett mig kunna och böra, helst om, hvilket jag dock lifligt hoppas ej måtte blifva händelsen, det skulle lyckas den gamla skolans män att för tillfället upphäfva den professur, utan hvilken knappast någon fortsatt utveckling af dessa ämnen är tänkbar eller möjlig, bihangsvis till detta arbete foga några korta grundlinier till de båda återstående kurserna i hopp att efter mig arbetet måtte af andra återupptagas, när omständigheterna blifva därför gynnsamma.

Den juridiska encyklopedien är såsom namnet anger en specialencyklopedi, nämligen inom juridiken, icke en universalencyklopedi öfver allt mänskligt vetande. Den är tillika såsom vetenskap icke en sammanfattning af alla öfriga rättsdiscipliners innehåll, materiell encyklopedi, utan en formell encyklopedi, som har till eget föremål den positiva rättens gemensamma grundprinciper och allmänna begrepp samt dessas utvecklingshistoria i det faktiska rättslifvet (lagstiftning och lagskipning) och i rätts-

doktrinen. Encyklopedien i denna mening är alltså icke heller identisk med de juridiska specialdisciplinernas s. k. allmänna delar, ehuru den förutsätter dessa på samma sätt som den förutsätter rättsfilosofien, d. v. s. knappast kan komma till egen utveckling, utan att dessa discipliner redan blifvit bearbetade och förty kunna tjäna till ledning som hjälpvetenskaper. De tre hufvuddelar, den egentliga encyklopedien omfattar, kunna betecknas som 1) juridisk metodik och vetenskapshistoria, 2) historisk encyklopedi eller allmän rättsutvecklingslära samt 3) dogmatisk encyklopedi eller allmän rätts- och samhällslära.

Den första af dessa delar innefattar a) hodegetik eller läran om de juridiska forskningsmetoderna, och b) hermeneutik eller läran om rättstolkningen, hvilka båda delar lämpligast behandlas i samband med den romerska rättens studium, samt c) rättslitteraturens historia eller redogörelsen för den allmänna och enkannerligen den svenska rättsforskningens utveckling samt dennas beroende af och sammanhang med den allmänna under olika tider, hvarvid äfven den romerska rättsvetenskapen i Rom och efter Rom intill våra dagar måste blifva det centrala af det enkla skälet, att rättsvetenskapen under lång tid varit identisk just med denna.

Den historiska encyklopedien åter omfattar a) etnologisk juridik eller läran om naturfolkens rättsidéer och rättslif såväl i våra dagar som i antiken och i förhistorisk tid; b) universalrätts-historia eller läran om kulturfolkens faktiskt gifna rättsidéers och rättsbegrepps praktiska utveckling i skilda tider, hvarvid åter den romerska rätten utgör medelpunkten, såsom å ena sidan slutpunkt för den förromerska kulturen (babylonisk, egyptisk, indisk, grekisk o. s. v.) och å den andra begynnelsepunkt för den efterromerska och moderna kulturen, hvars grundstomme alltfört utgöres af romersk världs rätt. Från rätts-historien skiljer sig universalrättshistorien dels genom sin vidare läggning och sitt oberoende af något visst lands rätt såsom hufvudsakligt undersökningsobjekt, dels därigenom att universalrättshistorien undersöker, huru rättsidéerna efter hand differentierats från andra sociologiska idéer och utbildats eller ombildats till rättsbegrepp med bestämdt innehåll

samt vidare utbildats såsom sådana, oberoende af visst rättssystem, under det att rättshistorien riktar sig på de gifna rättsinstitutens rättsliga genesis och rent juridiska utmejsling till skillnad från andra rättsinstitut inom samma rättssystem och på detta eller dessa systems egen historiska utveckling såsom system. Den historiska encyklopediens tredje del är c) rättsteoriernas historia eller redogörelsen för de olika system, som framställts till förklaring af rätten och rättsförelseerna, hvilken del af ämnet af naturliga skäl står rättsfilosofiens historia synnerligen nära och delvis därmed sammanfaller.

Såsom dogmatisk encyklopedi slutligen omfattar ämnet a) allmän samhällslära eller läran om samhället och samhällsformerna, särskildt staten, i dess förhållande till och samband med rättslifvet; b) allmän rättslära eller läran om den i samhället gällande rätten såsom ett systematiskt helt och om de allmänna juridiska kategorierna, sådana dessa fixerats i det faktiskt gifna rättsmaterialet (lagar, rättssedvänjor, rättsfall, prejudikat, aftæl o. s. v.) inom ett visst samhälle eller inom kultursamhällena i allmänhet, hvarvid ånyo den romerska rätten blir af största betydelse såsom allt fortfarande rättsystematikens källa; samt c) komparativ allmänjuridik och rättspolitik eller läran om rättsbegreppens allmänna struktur enligt romersk och modern rätt och väsentliga innehåll hos de moderna kulturfolken äfvensom deras för handen varande utvecklingstendenser och utvecklingsmöjligheter.

Det är den dogmatiska rättsläran, hufvudsakligast begränsad till privaträtten och tagen i halft filosofisk form, som jämte rättsteoriernas historia förr utgjort encyklopediens kärna, hvaremot jag sökt genom min verksamhet småningom förflytta ämnets tyngdpunkt till den historiska och positivrättsliga delen under samtidigt betonande både af samhällslärans lika konstitutiva betydelse som rättslärans i dess trängre bemärkelse och af den politiska rättens jämbördighet och lika värde med den borgerliga. Skulle nu encyklopedien åter göras till ett osjälfständigt bihang, t. ex. till straffrätten, så skulle detta betyda dels efter hand förlust af de vetenskapliga

landvinningar, som nu gjorts eller förberedts, dels ett tillbakajunkande i den äldre och eljes mer och mer öfvervunna uppfattningen af privaträtten — hos oss till synes snart upphöjd till mystisk helgd under beteckningen civilrätt — såsom ensam värd den juridiska forskningens uppmärksamhet. Den fördomen och den vanföreställningen hoppas jag väl kunna, äfven från den lärostol jag nu har äran bekläda, med tiden utrota, men det vore i högsta grad beklagligt, om dessförinnan gammaljuridikens män skulle lyckas, om ock blott för en som jag tror helt kort tid, hämma eller hejda den svenska rättsforskningens utveckling i full frihet, för att i fåvitsk blindhet söka tvinga den in på banor, som de visserligen mena vara de mest praktiska och nödiga, men som säkerligen aldrig under tvång kunna med hopp om framgång beträdas.

Jag kan i detta sammanhang ej underlåta två anmärkningar. Den ena är den, att rättsvetenskapens allmänna historia lär oss, huru *juridikens vetenskapliga förfallsperioder vanligen sammanfalla med en s. k. praktisk riktnings öfvermakt inom rätten*, och huru å andra sidan äfven praktiken därigenom blir i längden lidande. Det är ju ock fullt förklarligt, att praktikens män, äfven när de tidigare ägnat sina krafter åt vetenskapen, genom sitt ansvar för praktiken såsom praktiker nästan med nödvändighet drivas att verka för dennas intressen, sådana de af praktikerna i allmänhet uppfattas, och i den lofliga afsikten att så långt möjligt underlätta en öfvergång af personliga krafter från vetenskap till praxis, emedan de bättre än andra veta, hvad som fattas och brister för praxis. Men detta är uppenbarligen intet skäl för vetenskapens ansvariga målsmän att gå deras sträfvanden till mötes, när *dessa måste leda till vetenskapens eget fördärf*. Den andra anmärkningen är den, att *vår upsaliensiska juristfakultets eget målmedvetna och planmässiga arbete sedan 1840-talet hittills gått i alldeles motsatt riktning* mot den, som nu i ensidigt civilistiskt intresse utan förståelse för den allmänt juridiska och särskildt den statsrättsliga vetenskapen yrkas. Fakulteten i Upsala har nämligen sedan gammalt varit den statsvetenskapliga juridikens högsäte — Lund den bor-

gerligt rättsligas — och 1859 års aldrig öfvergifna organisationsplan utmynnande på en gång i ett stärkande af fakultetens politiskrättsligt och ett säkerställande af dess allmänrättsligt vetenskapliga arbete, det senare genom den romerska rättens fullständiga friställande, det förra genom upptagande af nya statsvetenskapliga ämnen. Målet kan nu nås på andra vägar än då förutsattes, och dessa vägar äro följdriktigt steg för steg beträdda — ända tills man nu i misströstan om juridikens möjlighet att förblifva en med andra jämbördig vetenskap sökt kasta om rodret och göra fakulteten till en förskola för och tjänarinna till civilistisk praxis. Det förslaget står om något i strid med ej blott vetenskapens eget intresse, utan med all historisk tradition och empirisk erfarenhet om de verkliga vetenskapliga behofven för juridiken. Utvecklingshistorien om juristfakulteterna vid Sveriges två universitet är i detta afseende belysande, och några korta erinringar om deras successiva ombildning under tidernas lopp kunna därför i detta sammanhang väl försvaras.

Den juridiska fakulteten vid Upsala Universitet omfattade från början två ordinarie professorer, hvilket antal tidvis ökades till tre à fyra och tidvis faktiskt sjönk ned till en; från 1785 skulle finnas två, den ena i jus patrium et romanum, den andra i jurisprudentia oeconomiae et commerciorum, och till dessa kom tillfälligtvis 1835 en lärostol i rätts-historia för Schlyter innan denne flyttade till Lund. En om-reglering och utvidgning föreslogs 1839, då fakulteten begärde fem professorer: en i juridisk encyklopedi, romersk rätt och svensk privaträtt, en i svensk kriminal- och processrätt, en i nationalekonomi, finansvetenskap, politirätt och näringsrätt, en i folkrätt, svensk statsrätt, kyrko- och krigslagfarenhet, en i laghistoria. Emellertid erhöles blott två nya professorer, mellan hvilka ämnena 1841 fördelades enligt nyss angifna plan dock så att laghistorien förenades med kriminal- och process-rätten, ehuru genom byte mellan innehafvarne faktiskt rätts-historien sammanbands med civilrätten och i stället encyklo-pedien med kriminal- och processrätten. Redan 1859 begärdes en fördubbling af lärostolarnas antal i syfte att erhålla en

reorganisation »i öfverensstämmelse med nutidens fordringar af en juridisk-statsvetenskaplig fakultet»; ämnena skulle fördelas i följande grupper: 1) rättshistoria, 2) encyklopedi och svensk civilrätt, 3) svensk och komparativ kriminalrätt samt krigslagfarenhet, 4) svensk och komparativ processrätt, 5) politisk ekonomi och statistik, 6) ekonomirätt och finansrätt 7) statsrätt, kyrkorätt och folkrätt, 8) romersk rättshistoria och romersk privaträtt. Emellertid beviljades blott en ny lärostol och detta först 1866, då dennas ämnen blefvo romersk rätt, juridisk encyklopedi och rättshistoria. Antalet ökades dock 1877 genom ändring af adjunkturerna med två, hvarvid professuren i kriminalrätt och processrätt delades i två, en i hvardera ämnet, samt professuren i nationalekonomi m. m. likaledes delades i två, den ena med ämnena nationalekonomi och finansrätt, den andra med närings- och politirätt. Slutligen reglerades ämnesfördelningen 1889 därhän, att lärostolarna skulle omfatta 1) civilrätt, 2) speciell privaträtt 3) stats-, förvaltnings- och folkrätt, 4) straffrätt, 5) processrätt, 6) nationalekonomi och finansrätt samt 7) romersk rätt, juridisk encyklopedi och rättshistoria, hvilken sistnämnda lärostol sedermera delats i två, den ena med rättshistoria, den andra med de båda öfriga ämnena jämte internationell privaträtt.

Den juridiska fakulteten vid Lunds universitet, som från början bestod af två eller tre professurer, men snart begränsades till en enda, erhöll ånyo två lärostolar 1833, då till den i fäderneslandets allmänna lagfarenhet lades en ny i ekonomi- och kamerallagfarenhet, hvilka redan 1842 omreglerades på fyra, nämligen en i civilrätt jämte juridisk encyklopedi och romersk rätt samt tidvis undervisning äfven i rättshistoria, en i administrativrätt jämte nationalekonomi, en i kriminalrätt jämte statsrätt och en i laghistoria. Dock kunde den i kriminalrätt och statsrätt icke besättas, utan omordnades till en lärostol i statsrätt och processrätt 1852, hvarvid kriminalrätten förklarades skola framdeles förenas med professuren i laghistoria. När denna sedermera blef ledig, kom den emellertid att i stället 1877 omfatta ämnena kriminalrätt och romersk rätt, hvilket senare ämne dock sedan

gjordes till föremål för särskildt anordnad undervisning och kort därpå förenades med ämnet rättshistoria i en ny femte lärostol, då i stället med kriminalrätten förenades juridisk encyklopedi, hvarigenom civilrätten blef helt frigjord. En sjätte lärostol ställdes samtidigt i utsikt, men inrättades först 1889 med ämnena statsrätt, allmän administrativrätt, folkrätt och sjö- rätt, sedan statsrätten skilts från professuren i processrätt. Slutligen har professuren i administrativrätt och nationalekonomi delats i två, den ena omfattande speciell privaträtt, den andra finansrätt och nationalekonomi, hvarjämte professuren i statsrätt i vissa afseenden omreglerats.

Utvecklingens gång har sålunda varit,

att principiellt som mål uppställts: *ett* ämne för hvar lärostol eller åtminstone *en* lärostol för hvart större ämne utan alla biämnena, hvilket ej ännu kunnat för alla ämnen genomföras;

att dock civilrätten successivt redan frigjorts till enda ämne för en och samma lärostol;

att den romerska rätten för sin egen och civilrättens skull skilts från sistnämnda ämne, hvarmed den förut sedan 1700-talet varit förenad;

att i Lund den romerska rätten slutligt förenats med rätts- historia, hvilket är en i och för sig möjlig kombination, som visserligen i Upsala skulle bryta utvecklingen, där rättshistorien nu helt frigjorts, ehuru icke värre än den föreslagna kombinationen skulle bryta den i andra afseenden;

att encyklopedien principiellt ställts samman med privaträtten, så länge ämnet väsentligen varit privaträttslig encyklopedi, och då endast nödfallsvi förenats med straffrätt, hvilket allt numera saknar tillräcklig grund;

att i Upsala encyklopedien och den romerska rätten städse så vidt möjligt förenats och återförenats och till sist frigjorts som likställda hufvudämnen inom en professur, hvilket är den för en afsevärd framtid bästa kombinationen.

I alla dessa punkter bryter nu föreliggande förslag utvecklingen utan att något inträffat, som kan motivera detta.

Upsala i nov. 1911.

C. A. Reuterskiöld.

www.books2ebooks.eu